

3. Súlad jednostranného vyhlásenia nezávislosti Kosova s medzinárodným právom¹

(Medzinárodný súdny dvor, posudok 22.júla 2010)

Tematický okruh: subjekty medzinárodného práva, právo národa na sebaurčenie, štát ako subjekt medzinárodného práva

Popis okolností prípadu:

Územie Kosova bolo historicky súčasťou kreovania Srbskej štátnosti. Od 12. storočia začalo postupne tvoriť jadro srbského štátu. Počas neskoršieho stredoveku sa stalo definitívne jedným z najvýznamnejších centier srbského kráľovstva. Tento fakt je determinovaný aj skutočnosťou, že od roku 1346 sa vtedajšie kosovské stredisko Peč stáva sídlom patriarchu srbskej pravoslávnej cirkvi. Neskôr veľmi výrazným spôsobom a na mnoho storočí ovplyvnila osud nielen Kosova, Srbska, či Balkánu, ale aj celej Európy bitka na Kosovom poli z dňa 15.6.1389. V tento deň sa proti sebe postavili vojská osmanskej ríše a protiturecej koalície tvorenej vojskami Srbov, Bulharov a uhorskou armádou. Porážka koalície otvorila Turkom dvere do celého Balkánu a na mnoho storočí vykoľajila vývoj miestneho slovanského pravoslávneho obyvateľstva. Po víťazstve Turkov dochádza najmä na území dnešného Kosova k výraznej národnostnej migrácii. Mnoho Srbov sa sťahuje viac na sever a namiesto nich do Kosova neprichádzajú samotní Turci, ale prevažne ich spojenci - Albánci, vyznávajúci islamské náboženstvo. S príchodom čím ďalej, tým väčšieho počtu Albáncov sa Kosovo postupne islamizuje. Od roku 1945 takmer všetky národy balkánskeho polostrova žili v spoločnom štáte v Socialistickej federatívnej republike Juhoslávia. Po smrti Josifa Broza Tita v máji 1980 však dochádza k stále silnejúcim a početnejším konfliktom medzi jednotlivými národmi a dochádza k postupnému rozpadu Juhoslávie. Výrazným bol aj srbsko – kosovský konflikt. Jeden rok po Titovej smrti došlo k proti srbským nepokojom a demonštráciám v Kosove, ktoré musela potlačiť až juhoslovanská armáda. Situácia sa ešte viac vyhrotila v druhej polovici 80. rokov, keď sa v Juhoslávii dostal k moci Slobodan Milošević. Kosovo bolo postupnými krokmi pripravované o autonómny štatút, ktorý bol definitívne zrušený v roku 1989. Odpoveď albánskych obyvateľov Kosova na seba nenechala dlho čakať. 2. júna 1990 členovia rozpusteného kosovského parlamentu vyhlásili Republiku Kosovo. V 80. rokoch 20. storočia sa začala formovať Kosovská oslobodenecká armáda (UCK) a došlo aj k viacerým ozbrojeným konfliktom medzi touto armádou a armádou vtedajšej Juhoslávie. Medzinárodné spoločenstvo sa pokúšalo sprostredkovať riešenie konfliktu vo francúzskom Rambouillet. Konferencia trvala od 6. februára 1999 do 18. marca 1999. Okrem medzinárodných pozorovateľov z Veľkej Británie, USA a Francúzska sa konferencie samozrejme zúčastnili srbská delegácia a delegácia kosovských Albáncov. V rámci konferencie bola prezentovaná požiadavka na referendum o nezávislosti Kosova a požiadavka rozmiestnenia medzinárodných síl na území Kosova. Juhoslávia s týmto nesúhlasila a ozbrojený konflikt v Kosove pokračoval. 23.marca 1999 sa americký veľvyslanec Richard Holbrook naposledy pokúšal presvedčiť Slobodana Miloševića, aby podpísal americký návrh o dohode v Kosove. Belehrad však aj tento krát podpísať odmietol. Preto Organizácia Severoatlantickej zmluvy (NATO) aj bez splnomocnenia Bezpečnostnej rady OSN začalo 24. marca 1999 nálety na Juhosláviu, ktoré trvali sedemdesiatosem dní. Tak ako pri každej vojne, najviac trpelo civilné obyvateľstvo. Obrovské množstvo ľudí zahynulo, obrovské množstvo bolo zranených. Do riešenia problému sa zapojila Ruská federácia, ktorej

¹ Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010, p. 403

sa podarilo sprostredkovať riešenie konfliktu i v spolupráci s Organizáciou Spojených národov. Na základe Rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č.1244 z roku 1999 boli vytvorené Medzinárodné mierové sily KFOR, ktoré vošli do Kosova 12. júna 1999, dva dni po tom čo vošla do platnosti rezolúcia BR OSN č. 1244. Jej súčasťou boli okrem vojsk NATO aj vojská Ruskej federácie a iných štátov. Na základe uvedenej rezolúcie bola pre správu Kosova vytvorená aj civilná správa UNMIK. Táto rezolúcia poskytuje rámec na riešenie konfliktu v Kosove tým, že vytvára medzinárodnú civilnú a vojenskú správu Kosova, ktorá by dohliadala na návrat utečencov a stiahnutie vojenských síl z Kosova a zabezpečila politický riešenie situácie s cieľom určiť budúci status Kosova. Dňa 15. mája 2001 bol Osobitným zmocnencom Generálneho tajomníka OSN Hansom Haekkerupom (vedúcim UNMIK) podpísaný tzv. "Ústavný rámec" na, ktorého formulovaní sa podieľala spoločná pracovná skupina, ktorá sa skladala z politických reprezentantov a právnych expertov kosovských Albáncov, zástupcov UNMIK a právnikov OSN. Dokument predpokladal vytvorenie miestneho parlamentu, vlády a výraznú autonómiu Kosova, ktoré však naďalej zostalo pod kontrolu OSN. Kosovský parlament vzišiel z volieb zo dňa 17. Novembra 2001. Týmto riešením sa situácia v Kosove načas upokojila. K riešeniu statusu Kosova sa však nedarilo dospieť a preto na jar roku 2004 davy Albáncov pustošili pravoslávne kostoly, kláštory a iné cirkevné, ale aj civilné objekty patriace Srbom v Kosove. Tieto strety, ktoré boli najhoršie od skončenia vojny si vyžiadali niekoľko desiatok mŕtvych. Medzinárodné spoločenstvo napokon vydalo súhlas s otvorením rokovaní o budúcom štatúte Kosova. Rokovania sa konali vo Viedni a ich začiatok bol stanovený na 20. februára 2006. Viedli sa pod taktovkou osobitého splnomocnenca OSN Martiho Ahtisaariho. Všeobecne akceptovateľný výsledok však nebol dosiahnutý a preto 17. februára 2008 kosovskí albánci, jednostranne vyhlásili nezávislosť a vytvorili nový štát- Republiku Kosovo. Túto republiku vzápätí uznali USA, Nemecko, Francúzsko, Veľká Británia, ale aj štáty ako Maďarsko, Slovinsko, Macedónsko, Portugalsko, Bulharsko, Chorvátsko. Striktne odmietavý postoj k vyhláseniu nového štátu mali Ruská federácia, Čína, Španielsko, Slovensko, Rumunsko, ale aj mnohé iné štáty, ktoré sa vyjadrili, že takto formulované jednostranné vyhlásenie kosovského štátu je hrubým porušením medzinárodného práva. V nadväznosti na tieto rozpory Valné zhromaždenie OSN v rezolúcii 63/3 zo dňa 8. októbra 2008. požiadalo Medzinárodný súdny dvor o posudok, ktorý mal prispieť k vyriešeniu statusu Kosova.

Otázka položená MSD:

Valné zhromaždenie OSN položilo MSD otázku:

„Je jednostranné vyhlásenie nezávislosti vyhlásené dočasnými inštitúciami samosprávy Kosova v súlade s medzinárodným právom?“

MSD si v rámci svojej diškrečnej právomoci túto otázku zjednodušil na otázku:

„Je jednostranné vyhlásenie nezávislosti Kosova zo 17.02. 2008 v súlade s medzinárodným právom?“